

Dr hab. Anna Bączkowska, prof. UG
Instytut Anglistyki i Amerykanistyki
Zakład Glottodydaktyki i Przetwarzania
Języka Naturalnego
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, 20.01.2023 r.

Recenzja dysertacji doktorskiej

pt. „Challenges of developing writing skills in English at advanced levels in the academic context: the product and process approaches”

magistra Krzysztofa Karasia

napisanej pod kierunkiem dr hab. Danuty Stanulewicz-Skrzypiec, prof. UG

Uwagi ogólne

Przedstawiona do recenzji praca doktorska traktuje o nauczaniu umiejętności pisania akademickiego na studiach filologicznych. Autor opracował autorski kurs języka pisanego dla studentów na kierunku Filologia, na specjalności Filologia Angielska (grupy składającej się początkowo z 44 osób), który ma na celu zmierzenie się z wyzwaniem, jakim jest nauczanie umiejętności pisania w ujęciu tradycyjnym. Jak Autor słusznie zauważa, tradycyjne nauczanie pisania akademickiego, oparte jest głównie na korekcie i ewaluacji tekstu przez nauczyciela, oraz prezentacji różnych form i gatunków pisania. W interesującej propozycji Autora, taka forma nauczania pisania została zastąpiona modelem synergicznym, który zakłada przyjmowanie przez nauczyciela podwójnej roli - jako inicjatora oraz uczestnika procesu pisania – kładzenie nacisku na kreatywność studentów, a także stawianie w uprzywilejowanej roli samego procesu pisania, a nie jego efektu końcowego („produktu”). Dysertacja jest obszernym i oryginalnym opracowaniem napisanym w języku angielskim, składającym się z 337 stron, w tym z 220 stron treści pracy doktorskiej podzielonej na 9 rozdziałów, 10 stron z danymi bibliograficznymi i ok. 90 stronami załączników, a także abstraktem w języku angielskim i streszczeniem w języku polskim.

Rozdział I poprzedzony jest trzynastostronicowym wstępem oznaczonym jako Rozdział 0, w którym Doktorant przedstawia m.in. cele pracy (sekcja 0.3), opisuje uczestników projektu (0.4), podaje źródła danych używanych w projekcie (0.5 i 0.6) oraz metodologię badań (0.7), a także strukturę pracy (0.8) i streszczenia poszczególnych rozdziałów (0.9).

Uwagi szczegółowe

Rozdział I poświęcony jest przeglądowi nauczania umiejętności pisania w różnych metodach dydaktycznych na przestrzeni dekad, analizując zarówno klasyczne metody, jak i kilka mniej znanych (np. metodę R. Wenzla). Autor w niezwykle interesujący, przekrojowy i zwięzły lecz bardzo trafny sposób przedstawia najważniejsze różnice istniejące w opisywanych metodach nauczania, nawiązując przy tym do rozwijanych równoległe teorii językoznawczych (w szczególności do prac Firtha i Hallidaya) i psychologicznych (behawioryzm, kognitywizm). Uwagze Autora nie uchodzą również najnowsze sposoby nauczania języków obcych (punkt 1.14). Cenne są sekcje na końcu rozdziału poświęcone analizie krytycznej i kontrastowaniu wybranych metod nauczania.

Rozdział II przedstawia dyskusję wokół pisania zorientowanego na produkt vs. pisania zorientowanego na proces (ang. *product-oriented vs process-oriented writing*), a także rolę i formy ewaluacji i informacji zwrotnej w nauczaniu pisania akademickiego. Rozdział zaczyna się od przedstawienia szczegółowych definicji pojęć niezbędnych według Autora dla dalszych rozważań. Są one opisane szeroko, może nawet nazbyt szczegółowo, jednak świadczy to o odczuciu Doktoranta w dziedzinach pokrewnych (w szczególności w teoriach z zakresu pragmatyki). Umknęło jednak Autorowi wypunktowanie różnicy w rozumieniu pojęcia 'dyskurs' vs 'tekst' przez różnych autorów (zob. definicje np. według Sinclaire, Widdowsona, Stubbsa itd.), co jest przedmiotem dyskusji w analizie dyskursu. Wzmianka o różnicach w definiowaniu tych terminów wzbogaciłaby rozważania z zakresu analizy dyskursu omawiane w punkcie 2.2.1. Z kolei dwa inne terminy – kohezja (spójność linearna) i koherencja (spójność logiczna/semantyczna tekstu) – zostały dobrze zdefiniowane. Autor drobniawczo przedstawia rozwój badań nad kształtowaniem umiejętności pisania w języku obcym, przytaczając również publikacje mniej znane. Przegląd literatury w Rozdziale II jest relewantny do tematu pracy, uzasadniony jej tezą i przeprowadzony rzetelnie i szczegółowo.

Rozdział II zamyka teoretyczną część dysertacji, którą przedstawiono na 71 stronach. Kolejne rozdziały (IV-VII; ok. 150 stron), koncentrują się na różnych aspektach proponowanego przez Doktoranta autorskiego kursu pisania akademickiego.

Rozdział III opisuje kurs pisania akademickiego, jego przygotowania, treści dydaktyczne oraz strukturę. Opisane zajęcia są źródłem danych dla części empirycznej pracy. Proponowany kurs ogniskuje się na procesie pisania (nie na produkcji), co wymagałoby od nauczyciela pisania niezwykle czasochłonnego i wieloaspektowego przygotowania zajęć, a od studentów aktywnego uczestnictwa, zarówno na etapie ćwiczeń przygotowujących do pisania, jak i w zajęciach poświęconych różnym etapom pisania (tych etapów może być nawet siedem, obejmują one zbieranie informacji, wstępne pisanie tekstu, korekty przez innych studentów

i nauczyciela, ewaluację tekstu przez wszystkich studentów itd., s. 88). Student jest bowiem równoważnym partnerem całego procesu (interesariuszem, s. 88). Rolą nauczyciela w opisanym propozycji kursu jest nie tylko przygotowanie zajęć od strony merytorycznej i dydaktycznej, ale też analiza procesu pisania i refleksja *post-factum*. Takie podejście do nauczania jest bardzo bliskie tzw. *action research* (pol. 'badanie w działaniu'). Szkoda, że Autor nie wspominał o tej metodologii w swojej pracy (zob. publikacje np. Kurta Lewina). Sądzę, że warto byłoby uzupełnić dysertację o to zagadnienie, gdyby praca miała być publikowana.

Rozdział IV zaznajamia czytelnika z zasadami projektowania interaktywnego kursu pisania akademickiego, który kładzie nacisk na wieloautorstwo „produktu” pisania i wielostronne korekty (sporządzane przez nauczyciela, innych studentów i ostatecznych autorów głównych). Przedstawione w tym rozdziale ćwiczenia łączą kształcenie umiejętności pisania z ćwiczeniami z zakresu kształtowania mówienia i rozumienia ze słuchu w języku obcym.

Sposoby pracy nad tekstem (jego redakcja, rozwinięcie, korekta i ewaluacja) rozwinięte są w **Rozdziałach V-VII**. **Rozdział V** zawiera przykładowe krótkie teksty korygowane przez grupę studentów, jak również przez indywidualnych studentów (*collaborative and individual revision*). **Rozdział VI** poświęcono rozwinięciu pojęcia kreatywności w pisaniu opartego na ścisłej współpracy nauczyciela i studentów oraz współpracy między studentami podczas zajęć. Na podstawie dwóch przykładowych ukończonych prac („produktów”) zilustrowano techniki dokonywania korekt (*revisions*) i przeredagowania tekstu (*editing*). Dokonano szczegółowej analizy leksykalnej i syntaktycznej tekstów. **Rozdział VII** rozwija i uszczegóławia pojęcie synergii w odniesieniu do proponowanego kursu pisania na podstawie wybranych esejów. Ostatnie lekcje przeprowadzone w ramach kursu akademickiego opisane są w **Rozdziale VIII**, w którym Autor dokonuje też oceny skuteczności przeprowadzonych zajęć i odpowiada na zadane wcześniej pytania badawcze. Autor widzi szereg zalet w proponowanej przez siebie metodzie nauczania akademickiego języka pisanego, m.in. zwiększenie zaangażowania studentów w proces pisania (studenci stają się proaktywni) oraz kreowanie poczucia współodpowiedzialności za treść i efekt końcowy procesu pisania, mimo iż rola nauczyciela w tym modelu pracy (jedną z których jest współautorstwo tworzonego tekstu) może być – jak słusznie obawia się Autor – postrzegana jako kontrowersyjna.

Uwagi końcowe

Autor wykazał się bardzo dobrą znajomością teorii nauczania, w szczególności metodami nauczania języków obcych, które analizował przekrojowo i krytycznie, posługując się przy tym z dużą swobodą językiem angielskim. Ponadto, Doktorant posiada wiedzę z zakresu teorii analizy dyskursu, którą trafnie implementuje w swoim autorskim kursie pisania akademickiego. Praca napisana jest dobrym stylem. Analiza jest dogłębna i solidna oraz przekonująca. Propozycja synergicznego kursu pisania akademickiego jest interesująca i mimo, iż może wzbudzać pewne wątpliwości (np. w stosunku do stopnia zaangażowania się nauczyciela we współtworzenie teksów pisanych wraz ze studentami czy co do ilości czasu, którą nauczyciel musi poświęcić na przygotowanie i prowadzenie takich zajęć) to ogólne cele proponowanego kursu są zasadne i słuszne, mają one przede wszystkim charakter wspierający dla studenta i z pewnością mogą przyczynić się do skuteczniejszego nauczania pisania akademickiego na poziomie uniwersyteckim. Zdarzają się w pracy nieliczne usterki, które

jednak nie mają wpływu na aspekt merytoryczny pracy, np. s. 9: „that” jest potwórzona dwa razy, s. 93: w tabeli 3 zamiast „C” i „G” powinno być dwa razy „C”, itp.

Rozprawa spełnia wymogi formalne i merytoryczne stawiane rozprawom doktorskim, w związku z tym wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta Krzysztofa Karasia do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A. Białkowski